

A „Demencia formái” videó összefoglalása

2 videoklipet mutatunk be a demencia esetén gyakran előforduló, mindennapi problémákról.

Az 1. videoklipben ábrázolt szituáció:

Christine asszony (83) otthon él. **Ebben a részben** Christine asszony gyakran **zavart**. Lánya, **Hannelore** gyakran áthívja édesanyját enni, és főz neki. Bár a demencia tipikus tünetei újra és újra észlelhetők rajta, a lánya nem akarja beismerni.

Az 1. videoklip tartalma:

Hannelore asszony főz, többször is idegesen ránéz az órára, anyjának már rég ott kellene lennie. Felhívja az anyját, és megkérdezi, hol van. Ő azt válaszolja „otthon”, mintha ez teljesen rendben is lenne. A lány azt feleli, hogy anyjának már 12:00-kor ott kellett volna nála lennie. Most pedig 12:15 van. Az anya azt állítja, hogy ott volt a lányánál, de a lánya nem volt otthon. Hannelore azt mondja, hogy itt áll a tűzhelynél és főz. Nem lehet, hogy az édesanyja itt volt. De az anya ragaszkodik hozzá, hogy ott volt.

Az 1. videoklip elemzése:

Hannelore asszony **stresszes**, sürgősen vissza kell mennie dolgozni. **Édesanyja** nyilvánvalóan **elfelejtette a találkozót**, vagy rosszkor volt ott. **De ő ezt nem akarja belátni**.

Az idővel kapcsolatos zavarodottság a **demencia tipikus tünete**. Sajnos ezt a hozzátartozók gyakran nem veszik elég komolyan. Gyakran egyáltalán nem akarják észrevenni a lehetséges betegséget.

A 2. videoklip 1. részében ábrázolt szituáció:

Fritz úr (86) otthon él. Hannelore asszony a személyi gondozó. **Ebben a részben** Fritz úr nagyon gyakran **zavart**.

A 2. videoklip 1. részének tartalma:

Hannelore asszony azt mondja, hogy bepakol a mosogatógépbe, Fritz úr pedig segíteni akar neki. A férfi feláll és kiviszi a csészéjét a konyhába. Ott meglátja a nyitott mikrohullámú sütőt, és beleteszi a csészét. „Na de Fritz úr!” - mondja Hannelore asszony kedvesen. „Ez nem ide való. A mosogatógépbe való. Megmutatom...” - és kiveszi a csészét a mikróból, majd beteszi a mosogatógépbe.

A 2. videoklip 1. részének elemzése:

Fritz úr azt mondta, hogy segít. Bár Hannelore asszony nagyon kedvesen közli vele, hogy a csésze nem a mikrohullámú sütőbe való, a kijelentése és a hanglejtése mégis egyértelműen jelzik a férfi hiányosságát, hibáját. A nő csak jót akart vele, és meg akarta mutatni neki, hogy hová való a csésze. De a „jót akart” gyakran a „jó” ellentéte! Mert a férfinek ismét be kell látnia, hogy valamit rosszul csinált. Pedig csak segíteni akart! Valószínűleg ezt már nem fogja megtanulni. Lehet, hogy egyszer jól csinálná, máskor pedig rosszul - de úgy MEGTANULNI, hogy azt a jövőben mindig jól csinálja, valószínűleg már nem fogja.

A 2. videoklip 2. részének tartalma:

Fritz úr ismét beteszi a csészét a mikrohullámú sütőbe. Ezúttal azonban Hannelore asszony arra reagál, ami a FÉRFINAK fontos volt, nevezetesen, hogy hadd segítsen. Azt mondja neki, hogy nagyon kedves tőle, hogy segít elpakolni. És látszik rajta, hogy örül neki.

A 2. videoklip 2. részének elemzése:

Amikor Hannelore asszony megköszöni Fritz úrnak a segítséget, a férfi mosolyog. A mosoly és ez az öröm a leglényegesebb a gondozók feladatai során - fontosabb, mint a „helyes” és a „helytelen”.

A gondozó később is kiveheti a csészét a mikróból, és berakhatja azt a mosogatóba, amikor azt a férfi NEM látja.

Reflexió:

Adódik a kérdés, hogy mi is az a demencia és melyek a legfőbb formái - de anélkül, hogy túlságosan belemennénk a részletekbe. A demenciáról sok elmélet létezik, némelyik közülük ellentmondásos. Néha azt állítják, hogy az öregkor „normális” jelensége, máskor pedig szinte mindent környezeti hatásokkal (pl. étrend, testmozgás, műveltség) próbálnak magyarázni. Ezek bizonyára olyan kritériumok, amelyek csökkentik a kockázatot, de a klasszikus tanítás szerint a demenciát betegségként, nevezetesen mentális rendellenességként értelmezik, amely NEM az öregkor „normális” következménye.

Demencia:

A lefolyás progresszív, a gondolkodás és az emlékezet hanyatlik, különösen a rövid távú memória és a tájékozódás romlik hamar. A betegség egyre jobban kihat az érzelmi és szociális

tapasztalatokra, zavarok jelentkeznek a mindennapi életben (pl. személyes higiénia, étkezés, öltözködés, háztartás stb.). Az ítélőképesség csökken, a nyelvi képességek korlátozottak (pl. gyakran nem találják a megfelelő szavakat). Ha ez 6 hónapnál tovább tart, akkor demenciának számít.

A demencia okai:

Zavart vérkeringés (pl. agyvérzések), sérülések, daganatok, anyagcserezavarok (pl. vércukorszint), gyógyszerek vagy azok kölcsönhatásai, folyadékhiány, alkohol, degeneráció (pl. Alzheimer-kór) stb.

Gyakoriság:

70 éves kor alatt csak kevesen érintettek, 80 évesen is az emberek kevesebb mint 10%-a érintett, utána pedig egyre jobban nő a valószínűsége. A 95 évesek körében már az emberek csaknem 50%-ának van demenciája.

A zavarodottság 4 területe:

Hellyel kapcsolatos zavarodottság: Eleinte az ember már nem tud eligazodni ismeretlen környezetben (pl. étterem, WC), később gyakran még a saját házában is eltéved...

Idővel kapcsolatos zavarodottság: Milyen nap van ma? Milyen hónapot írunk? Milyen évet írunk? Nyár van vagy tavasz? A napszak homályos, összekeverik a nappalt és az éjszakát, az ember már nem tudja a saját korát sem...

Személyekkel kapcsolatos zavarodottság:

Először nem ismerik meg a távoli rokonokat, barátokat, szomszédokat; később gyakran már nem ismerik meg a saját testvéreket, gyermekeket, végül pedig a házasársat sem...

Szituációval kapcsolatos zavarodottság:

Gondot okoz bizonyos helyzetek megfelelő értelmezése. Például az orvos azt mondja az illetőnek, hogy vetközzön le derékig, ő pedig nem érti, hogy mit akar ez az idegen ember, és miért kér tőle ilyesmit. Vagy a fogászati kezelések során. A személyi gondozó által végzett ápolási feladatokat is gyakran félreértelmezik. Rosszul értelmezik a karácsonyi vagy születésnap partikat (Miért van itt ennyi ember? Mit akarnak? stb.).

MMST / MMSE:

Mini Mental State Test / Examination (mini mentális állapotfelmérés vagy -vizsgálat)

Olyan kérdőív, amellyel az orvos elmagyarázza, hogy mely kognitív funkciók vannak még jelen:

30-27 pont   nincs demencia

26-20 pont	enyhe demencia
19-10 pont	közepesen súlyos demencia
Alatta	súlyos demencia

A tevékenységek hanyatlása a mindennapi életvitel során (az MMSE pontok szerint)

Mikor vesznek el a készségek Alzheimer-demencia esetén?

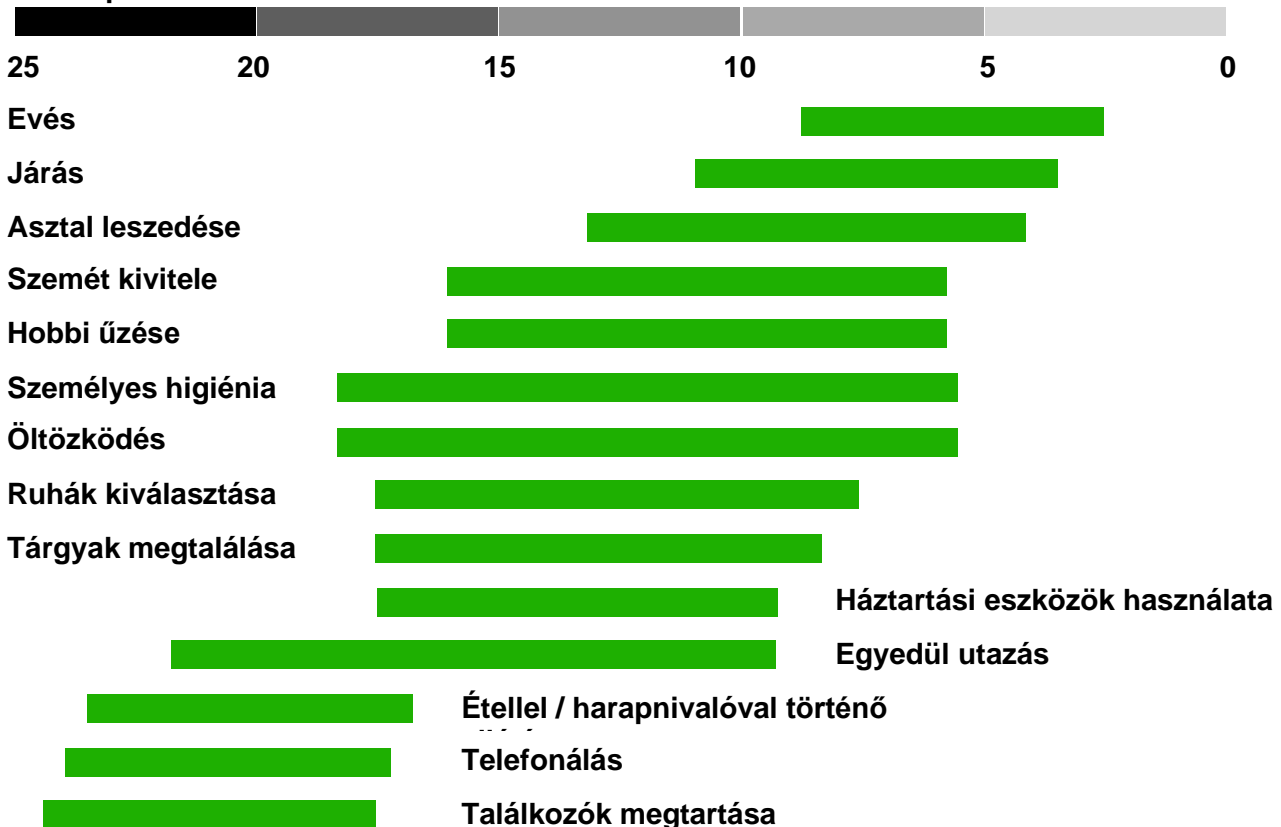
(Ez csak hozzávetőleges tájékoztatása)

Forrás: a köv. alapján ábrázolva: Dr. Samuel Pfeifer - Bethesda oktatás

A sávok azt mutatják, hogy általában **hány MMSE-pontnál veszik el egy adott mindennapi készség** (a sáv által lefedett pontszámon belül).

Például a **találkozók betartása** viszonylag korán elveszik (vagyis abban az időszakban, amikor az illetőnek még kb. 17-24 pontja van). Az **asztal leszedésének** képessége általában sokkal tovább megmarad. Azonban az illető valószínűleg elveszíti azt azon az időszakon belül, amikor még körülbelül 5-13 pontja van. Vannak, akik már 12 vagy 13 ponttal, mások még 5-6 ponttal is képesek leszedni az asztalt, de utána ez már nagyon valószínűtlen.

MMSE-pontok

A demencia legfontosabb formái:

Alzheimer-demencia

Érrendszeri demencia

Kevert formák

Frontotemporális demencia vagy Pick-demencia

Lewy-testes demencia

Egyéb formák, pl. Parkinson-demencia, Korsakow-szindróma stb.

Alzheimer-demencia:

A leggyakoribb forma (az összes demenciás eset kb. 60-70%-a).

Kezdetben lappangó, az agy mélyén kezdődik, a hippokampusz már korán érintett, bizonyos fehérjemolekulák fokozott lerakódása

(Amiloid plakkok, ill. béta-amiloid peptidek)

Tau-fehérjék

Tünetek: rövid távú memória, tájékozódás romlik;

Később a hosszú távú memória és a fizikai állapot romlása is érintett.

Lásd még az „Alzheimer-kór stádiumai” című videónkat

Érrendszeri demencia:

A vérellátás károsodik vagy megszakad

Agyi infarktus (agyvérzés)

Gyakran fordul elő az Alzheimer-demenciával együtt, kevert formában

A tipikus tünetek attól függnnek, hogy az agy mely régióit érinti.

Frontotemporális demencia (Pick-dem.)

A szociális szabályok megszegése, az ember gyakran elhanyagolja magát, az empátia elvesztése, a gátlások elvesztése, akár szexuális gátlástalanság, evésfüggőség, dolgok szájba vétele stb.

Lewy-testes demencia

Nagyfokú teljesítmény- és koncentráció-ingadozás, részletes hallucinációk (pl. az ember hangokat hall, amelyek valami konkrét dolgot mondanak, embereket, állatokat, dolgokat lát, amelyek nincsenek ott, illetve Parkinson-tünetek (pl. hangulatingadozás, fásultság, szorongás...))

Tanulságok:

A **személyi gondozó ismerje a diagnózist és a tesztek szerinti MMSE-pontokat** is. Ez segít annak meghatározásában, hogy mely készségek állnak még rendelkezésre (pl. közreműködés a háztartásban, tréning és játékok). Továbbá segít elkerülni a túlterhelést és a frusztrációt.

Használja a grafikont.

Járjon utána a demencia típusának (könyvek, internet stb.).

Továbbvezető anyagok:

Vicky de Klerk-Rubin: Mit dementen Menschen richtig umgehen (Validation für Angehörige)

Lásd még a „Tréning...” című videónkat

Lásd még a „Közreműködés” című videónkat

Lásd még az „Alzheimer-kór stádiumai” című videónkat

Lásd még a „Pszichoszociális beavatkozás” című videónkat